

ק-ב לקידוש כך מפסיקין להבדלה! שאם היו סועדים סעודת שבת סמוך למוצאי שבת והגיע הלילה צריכים להפסיק ולהבדיל.

ומבאר הגמרא: מאי "מפסיקין"? לאו, האם לא לעקירת שולחן! שצריכים להפסיק לגמרי ולברך ברכת המזון.

וקשיא לרב יהודה דאמר משמיה דשמואל דסגי בפריסת מפה.

ומתריצין: לא! אלא "מפסיקין" היינו לפרוס

מפה ולקדש, וכן להבדיל, (1) ואח"כ ממשיך בסעודתו.

רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא. אייתו תבא קמיה, הביאו שולחן לפניו לאחר שחזר מבית הכנסת בליל שבת. פרס מפה על הפת וקידש. (2)

כי לכתחילה אין להביא כלל את הפת אלא רק לאחר קידוש כדלקמן. והטעם, כדי שיראה לכל שהסעודה באה לכבוד שבת. ואם הביאו קודם את הפת צריך לכסותו,

ובעל המאור הקשה עליו, שאם היה צריך לברך המוציא היה צריך גם לברך ברכת המזון. שלא מצינו ברכת המזון אחת לשני ברכות של המוציא. וזה לא יתכן דא"כ היינו רבי יהודה. והרי שמואל אמר שאין הלכה כרבי יהודה.

ותירץ ע"ז הרא"ש שמצינו ברכת המזון אחת לשתי ברכות המוציא. כגון בשמש שמבואר במסכת חולין שצריך לברך המוציא על כל פרוסה ופרוסה, דהוי כנמלך. ובודאי שאינו מברך אלא ברכת המזון אחת בסוף.

ועוד הביא הרא"ש שבעל המאור הקשה מהמבואר לקמן [קא ב] שחברים שהיו מסובין והפסיקו באמצע והלכו להתפלל אינם צריכים לברך המוציא בחזרתם, וכיון דתפלה לא הוי הפסק, כ"ש קידוש.

וע"ז תירץ הרא"ש בשם רבינו יונה. דלא דמי תפילה לקידוש. שכיון שאסור הוא לאכול עד שיקדש הוי ליה כאילו נגמרה אכילתו הראשונה וכשחזור לאכול אחר הקידוש הוי התחלת אכילה אחרת וצריך לחזור ולברך. משא"כ בתפילה שאינה אוסרת באכילה קודם שיתפלל.

1. כך מפרש הר"ף שגם לענין הבדלה שייך פורס מפה ומבדיל.

אולם במרדכי מבואר דלענין הבדלה לא שייך

פריסת מפה שכל ענינו כדי שיהא ניכר שהסעודה באה לכבוד שבת כדלקמן. וזה שייך רק בקידוש ולא בהבדלה. ומפסיקין בהבדלה היינו עקירת השלחן. ומטעם זה הקשו בגמרא ד"מאי לאו לעקירת שלחן", שכשם שלענין הבדלה על כרחך מפסיקין בעקירת שלחן כך גם לענין קידוש. ומשני, דהא כדאיאתא והא כדאיאתא. דלענין שבת היינו פורס מפה ולענין הבדלה היינו עקירת שלחן.

2. כך פירשו הרשב"ם ותוס'. ורש"י מפרש שהיו מסובין מערב שבת וקידש עליהם היום ואז פרס מפה וקידש וכרב יהודה אמר שמואל.

והרשב"ם דחה פירוש זה שהרי הברייתא שהביאו ראייה ממנה לא מיירי כשהיו אוכלין מערב שבת אלא בהתחלת אכילה בליל שבת שלא יביאו את השלחן עד אחר קידוש.

ואמנם רש"י מפרש את הברייתא גם כן לענין הפסקה כשקידש היום. שכך פירש "ואם הביא" היינו קודם לכן שהתחיל לאכול מלפני שבת וקידש היום פורס מפה ומקדש.

ולפי זה יש ראייה מהברייתא לשמואל שאמר לעיל פורס מפה ומקדש. ואכן כתב הר"ן ששמואל דאמר "אין הלכה לא כרבי יהודה ורבי יוסי" סמך על ברייתא זו.

והרי הוא כאילו אינו נמצא.⁽³⁾

תניא נמי הכי: אעפ"י שנחלק רבי יוסי על רבי יהודה שאם התחיל בסעודה קודם השבת אין צריך להפסיק עם כניסת השבת, מכל מקום מודה הוא שלכתחילה אין מביאין את השולחן, אלא אם כן קידש. ואעפ"י שאין מתכוונים לאכול אלא רק אחר הקידוש.⁽⁴⁾

ואם הביא, פורס מפה ומקדש.

תני חדא: שוין רבי יהודה ורבי יוסי, שנחלקו בין לענין התחלת סעודה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, ובין לענין הפסקה כשקידש היום, שוין הם שאין מתחילין לאכול סמוך למנחה.

ותניא אידך: שוין שמתחילין.

והוינן בה: בשלמא הא דתניא "שוין שאין מתחילין" — משכחת לה בערב הפסח, כדאמרינן לעיל שרבי יוסי מודה בערב פסח שאסור להתחיל לאכול סמוך למנחה.⁽⁵⁾

אלא, הא דתניא "שוין שמתחילין תיקשי: אימת קמיירי?

אי נימא בערב שבת — הא מיפלג פליגי. שהרי רבי יהודה אוסר להתחיל סמוך למנחה אף בערב שבת!

לא קשיא:

כאן, קודם תשעה שעות, כולן שוין שמתחילין לאכול.⁽⁶⁾

כאן לאחר תשעה שעות, שאז נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי האם מותר להתחיל בערב שבת ויום טוב.

3. רשב"ם בשם השאלות.

והתוס' כתבו שיש מפרשים משום זכר למן שלא היה יורד בשבת ויו"ט והיה מכוסה בטל מלמעלה ומלמטה והמן באמצע. תוד"ה שאין. והרא"ש הביא מירושלמי שהטעם לפריסת המפה הוא כדי שלא יראה הפת ברשותו שמקדימים לפניו ברכת היין אעפ"י שהוא מוקדם בפסוק "ארץ חטה ושעורה וגפן".

4. והא דאמר במסכת שבת [קיט ב] מצא שלחן ערוך מלאך טוב אומר וכו', לא קשה שערך הוא במקום אחר אך אין מביאין אותו למקום סעודה עד אחר קידוש. תוד"ה שאין.

ועוד כתבו התוס' שם שעכשיו ששלחנות שלנו גדולים וקשה להביאם אחר קידוש כדי שלא יהא הפסק בין קידוש לסעודה אנו רגילין לפרוס מפה ולקדש.

5. לכאורה יקשה מכאן לרב פפא דסבר בריש פרקין שרבי יוסי חולק אף בערב פסח.

ותירץ הגרע"א עפ"י דברי המג"א, שביאר טעם הרמ"א בסי' תרל"ט ס"ג שבערב סוכות אסור לאכול מחצות היום, דחמיר מערב פסח, היות שבערב פסח אסור לאכול רק מצה עשירה שאינה משיביעה כל כך, אבל בערב סוכות שאוכל פת רגילה אסור מחצות. ולפי"ז יש לפרש לדעת רב פפא, שברייאתא זו מיירי בערב פסח שני, שיכול לאכול פת. ולכן מודה רבי יוסי שאסור לאכול סמוך למנחה. ורק בערב פסח ראשון, שאי אפשר לאכול אלא רק מצה עשירה, הוא חולק. חי' רע"א.

6. לכאורה פשיטא היא. וכי יעלה על דעתנו שאסור לאכול מן השחר ומה משמיענו הברייאתא. וכתב מהרש"א שלכן הוסיף הרשב"ם "ומשהתחילו בהיתר אוכלין עד שתחשך אפילו

אוכלים בבית כנסת. היות ואין צורך שהקידוש יהא במקום סעודה.

ומבאר עתה הגמרא את המנהג לקדש בבית הכנסת.

וּשְׂמוּאֵל אָמַר: אִף יְדֵי קִידוּשׁ לֹא יֵצְאוּ, קא-א
כדמפרש לקמן, שאין קידוש אלא במקום סעודה.

אותם בני אדם שקידשו בבית כנסת, שהיו נוהגין שהשליח ציבור היה מקדש בבית כנסת בליל שבת ויו"ט:

והוינן בה: אלא לרב, למה ליה לשליח ציבור לקדושי בביתיה? והרי כבר יצא ידי קידוש בבית הכנסת.

אמר רב: ידי ברכת היין לא יצאו, ואם רוצים לשתות יין אח"כ בביתם צריכים לברך שוב בורא פרי הגפן, (7) לפי שאינם יוצאים בברכת היין שבבית הכנסת, שהרי עקרו ממקומן, והוי ליה היסח הדעת. (8)

ומשנינן: כדי להוציא את בניו ובני ביתו ידי חובת קידוש. (1)

אבל ידי קידוש יצאו אעפ"י שהם אינם

1. ואף שהוא כבר יצא בקידוש, מכל מקום, לא הוי כאינו מחוייב בדבר שאינו מוציא אחרים ידי חובתן. שזה דוקא במי שאינו מחוייב כלל, כגון קטן. אבל גדול שהוא בר חיובא, אעפ"י שיצא כבר בביכ"נ מחוייב בדבר קרינן ביה. דכל ישראל ערבים זה לזה, כמבואר במסכת ר"ה כט א. הלכך יכול להוציא בניו ובני ביתו. מרדכי.

ובטורי אבן שם בר"ה כתב לחדש שרק במילי דרבנן אמרינן שאעפ"י שיצא מוציא אחרים, אבל במילי דאורייתא אם יצא אינו מוציא.

והקשו עליו מסוגיין דמבואר דלרב מוציא בניו וב"ב בקידוש שהוא מדאורייתא אעפ"י שיצא כבר.

ותירצו שהמקדש בביכ"נ מתכוין שלא לצאת בקידוש של ביכ"נ, ואינו מקדש אלא כדי להוציא אחרים. ומה שאמר רב "ידי קידוש יצאו", היינו באופן שלמקדש אין לו בני בית. ועוד תירצו דמיירי בבניו ובני ביתו הקטנים שאינם מחוייבים רק מדרבנן הלכך יכול להוציאם אעפ"י שכבר יצא. העמק שאלה שאילתא נ"ד אות י"ח.

לרבי יהודה". כלומר, זהו החידוש בברייתא, שאם התחיל סעודתו קודם תשע שעות, לדברי הכל אין צריך להפסיק אלא משתחשך.

ובתוס' שבמרדכי פירש שכונת הברייתא לחדש שמותר להתחיל בסעודה סמוך לסוף תשע שעות אעפ"י שיועד שלא יגמור סעודתו קודם תשעה. ואוכל והולך עד שתחשך.

7. ומיירי כששתו מן הקידוש בביכ"נ. דאם לא שתה פשיטא דלא יצאו שהרי יש הפסק בין ברכה לשתיה. רא"ש סי' ה'. וכ"ה בתוד"ה ורבי יוחנן לקמן קא. א.

8. משמע שאם קידש בביתו שוב אי"צ לברך על היין שבתוך הסעודה. ואין הטעם משום שהקידוש שייך לסעודה, שהרי רב סבר יש קידוש שלא במקום סעודה ואפ"ה קאמר דהקידוש פוטר את היין שבתוך הסעודה. וא"כ גם בהבדלה אם הבדיל סמוך לסעודתו פטור מלברך על היין שבתוך הסעודה אע"ג דהבדלה לכו"ע אינה דוקא במקום סעודה. תוד"ה ידי יין.